

ДВНЗ
«Українська академія банківської справи
Національного Банку України»

Препринт серії № UABS CP/2013/011

Павленко О.В.
студентка групи МП-11

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ВІДМИВАННЮ
"БРУДНИХ" ДОХОДІВ ЧЕРЕЗ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙ
З ГОТІВКОЮ**

Загальна характеристика роботи

Постановка проблеми. Питання боротьби з "відмиванням" доходів, отриманих злочинним шляхом, протягом останнього десятиліття набуло особливої гостроти. На сучасному етапі розвитку людського суспільства можна говорити про те, що з проблемою "відмивання" грошей зіткнулося все світове співтовариство. У зв'язку з цим виникає необхідність розробляти заходи протидії потокам "брудних" грошей в контексті як національного, так і міжнародного масштабу. За порівняно нетривалий час свого існування боротьба з "брудними" фінансами призвела до створення в окремих країнах злагоджених і досить ефективних національних організаційно-правових структур регулювання протидії легалізації (відмивання) злочинних доходів.

Звичайно, що для кожної держави питання боротьби з "відмиванням" доходів, одержаних злочинним шляхом є питанням національної безпеки. Адже відмивання коштів – це не лише кримінально карне діяння, а й загроза для всього фінансового та банківського сектору.

Першочерговим завданням для України на цьому етапі є регулювання банківських операцій по переведенню безготівкових коштів у готівку та навпаки, оскільки, як показує практика, основною метою злочинців у процесі "відмивання" грошей є прагнення зберігати свої незаконні активи у найбільш ліквідній формі, тому на сучасному етапі саме готівка безперечно набуває широкого розповсюдження в схемах "відмивання" та "конвертації".

Зоною підвищеного ризику залишається банківська сфера. Це зумовлено тим, що процес "відмивання брудних грошей" взагалі об'єктивно неможливий без залучення банківського сектора, який може відігравати як пасивну роль, тобто роль безпосередньої технічної ланки, так і активну, що полягає у створенні умов для проведення сумнівних та незаконних операцій. Не даром Бертольд Брехт свого часу писав "Якщо хочете вкрати, купіть собі банк."

Актуальність теми. В умовах достатньо значного обсягу готівки в економіці, яка в тих чи інших масштабах природно використовується юридичними або фізичними особами з огляду на характер та специфіку їх діяльності, виявлення та протидія відмиванню злочинних доходів з використанням готівки стає вкрай складним завданням.

Актуальність даного дослідження пояснюється тим, що на сьогодні, в умовах чіткого контролю фінансової системи та зовнішньоекономічної діяльності господарюючих суб'єктів зі сторони органів державної влади, увага злочинців зосереджується на використанні готівки в злочинних схемах відмивання "брудних" доходів як найбільш ліквідного активу, а саме переведенні безготівкових коштів у готівку та її переміщенні між учасниками таких схем.

Як правило, такі злочинні угруповання є сталими, діють досить тривалий період часу, швидко адаптуються до законодавчих змін у сфері боротьби з легалізацією злочинних доходів, намагаючись уникати жорстких контролюючих заходів з боку державних органів. Мета їх діяльності –

ускладнення пошуку та виявлення злочинних доходів, розміщення злочинних активів у зручних місцях чи у зручній формі з можливістю подальшого безперешкодного доступу до них.

Актуальність також виявляється у тому, що організована злочинність, а й відповідно, процес легалізації злочинних доходів є своєрідним "бізнесом", який вже вийшов на міжнародний рівень. Звичайно, що він має відпрацьовані технології по маскуванню слідів та приховуванню всієї протиправної діяльності.

Широкого розповсюдження набувають також так звані "конверти" або "конвертаційні центри", метою діяльності яких є проведення операцій по переведенню готівки у безготівкову форму, або навпаки. Останнім часом діяльність "конвертаційних центрів" стає спеціалізованим видом діяльності, яка надає оплатні послуги легальним суб'єктам господарювання з конвертації грошових коштів та виведення доходів у "тінь". Небезпекою діяльності такого "конверта" є те, що до нього залучаються висококваліфіковані та освічені працівники фінансової, юридичної, податкової сфери, а отже, зростає інтелектуальний рівень вказаної злочинності.

Ступінь розробленості теми. Аналізуючи наукову літературу, присвячену проблемам боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, в тому числі, шляхом проведення операцій з готівкою, можна сказати, що недостатньо дослідженим залишається питання використання готівкових коштів у схемах легалізації "брудних" доходів, а саме: дослідження типології легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, з використанням готівки. Дана проблематика є предметом дослідження як в рамках економічної, так і в рамках юридичної науки.

Наприклад, провідними роботами у сфері економічної науки є роботи Л. С. Смолоник, О. М. Підхонного, І. І. Романіва, І. В. Козлова, М. І. Митюкової та ін.

Багатьма вченими-правознавцями, чії наукові напрацювання досліджені у нашій роботі, досліджувались деякі аспекти боротьби з відмиванням злочинних доходів, питання фінансового моніторингу, основні засади виявлення сумнівних фінансових операцій тощо. Це роботи, наприклад, таких авторів, як А. С. Беніцький, В. П. Головіна, О. О. Чаричанський, О. О. Савченко, О. М. Виноградов, В. І. Лазуренко, С. А. Гадойбоев, Л. М. Чуніхіна, К. Фрумкін, С. Г. Гуржій, О. Л. Копиленко, В. В. Коваленко та ін.

Також достатньо уваги приділяється питанням вивчення злочинів у кредитно-фінансовій та банківській сфері. Але, варто зазначити, що комплексного дослідження злочинної діяльності у сфері грошового обігу взагалі, та відмивання "брудних" доходів шляхом здійснення операцій з готівкою зокрема, і досі не було. Це є значною прогалиною в юридичній науці, яку необхідно заповнити, тому нами і була обрана саме ця тема дослідження.

Мета і завдання дослідження. На підставі аналізу юридичної літератури та сучасного законодавства необхідно дослідити правові засади запобігання відмиванню "брудних" доходів шляхом здійснення операцій з готівкою, схеми та типології легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, маючи на меті сприяти виявленню таких схем суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державного фінансового моніторингу та спеціальними підрозділами правоохоронних органів..

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- визначити правові засади готівкового обігу в Україні;
- дослідити конвертацію коштів як засіб відмивання злочинних доходів;
- описати механізми злочинної "конвертації" грошових коштів, а також сутність та принципи діяльності "конвертаційних центрів";
- дослідити способи протиправного переведення безготівкових коштів у готівку;
- навести схеми легалізації "брудних" доходів з використанням готівки;
- розкрити сутність поняття фінансового моніторингу як засобу виявлення сумнівних фінансових операцій;
- дослідити організаційно-правові засади оперативно-розшукової діяльності у сфері боротьби з легалізацією злочинних доходів,
- дослідити методику перевірки первинної інформації про факти вчинення вказаних злочинів;
- ознайомитися з порядком здійснення оперативно-розшукових заходів з попередження та виявлення злочинів у фінансовій сфері та під час здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання;
- дослідити стан охорони праці та системи забезпечення безпеки у Відділі ДСБЕЗ, а саме: дослідити систему управління охороною праці в організації; провести аналіз небезпечних і шкідливих факторів умов праці в організації; визначити стан безпеки в надзвичайних ситуаціях на досліджуваному об'єкті.

Об'єкт та предмет дослідження. Предметом дослідження є правові засади запобігання відмиванню "брудних" доходів шляхом здійснення операцій з готівкою. Об'єктом дослідження є законодавство у вказаній сфері та наукові праці з проблемних питань.

Методи дослідження. Метод діалектичного пізнання було обрано методологічною основою дослідження при вирішенні всіх завдань дипломної (магістерської) роботи. Залежно від змісту окремих завдань дослідження обирались спеціальні наукові методи: системний – для встановлення місця фінансового моніторингу як засобу виявлення сумнівних операцій з готівкою (підрозділ 3.1); метод системно-структурного аналізу – для дослідження елементів готівкового обігу, первинного та державного фінансового моніторингу, (підрозділи 1.1, 3.1, 3.2); логіко-семантичний метод – для розкриття сутності понять "розрахункова операція", "конвертаційний центр", "конвертація грошових коштів", "фінансовий моніторинг", "оперативно-

розшукова діяльність" та уточнення вже існуючих дефініцій (Розділи 1, 2, 3); формально-догматичний метод – для дослідження механізму правового регулювання здійснення фінансового моніторингу, його завдань та обробки фінансово-правового матеріалу (Розділ 2); порівняльно-правовий – для аналізу зарубіжного досвіду, вітчизняної практики здійснення фінансового моніторингу тощо (Розділи 1, 2, 3).

Апробація результатів дипломної (магістерської) роботи. У 2013 році готуються до виходу статті на тему "Використання готівкових коштів для відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом" у двох виданнях: Молодіжному віснику Української академії банківської справи НБУ та у Правовому віснику УАБС НБУ.

Публікації. Основні положення та результати дослідження викладено у двох наукових статтях, що готуються до публікації у фахових наукових виданнях у 2013 році.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані результати мають науково-теоретичне та практично-прикладне значення:

– у сфері науково-дослідної діяльності основні висновки дослідження можуть бути використані для подальшого удосконалення правових засад боротьби з легалізацією (відмиванням) "брудних" доходів під час проведення готівкових розрахункових операцій;

– у правотворчій галузі – в результаті дослідження сформульовано правові норми та дефініції, на підставі яких пропонується внесення доповнень до окремих законодавчих актів України;

– у правозастосовчій діяльності – одержані висновки можуть бути використані для вдосконалення практичної діяльності органів внутрішніх справ щодо здійснення оперативно-розшукових заходів під час розслідування фінансових злочинів;

– у навчальному процесі – матеріали роботи можуть бути використані в навчальному процесі під час викладання курсу "Правові основи фінансового моніторингу в Україні".

Структура дипломної (магістерської) роботи. Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, які поєднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел містить 105 найменувань (з них: нормативно-правових актів – 39, наукових джерел – 66) та займає 13 сторінок. Загальний обсяг роботи (без списку використаних джерел та додатків) становить 96 сторінок.

Основний зміст

Перший розділ "Використання готівки в господарській діяльності та відмиванні злочинних доходів" складається з двох підрозділів і присвячений загальним питанням готівкового обігу в Україні та конвертації коштів як засобу відмивання злочинних доходів.

У підрозділі 1.1 *"Правові засади готівкового обігу в Україні"* проаналізовано поняття "гроші" та "грошовий обіг", досліджено поняття готівкового обігу, розрахункових відносин та розрахункових операцій, поданих у науковій літературі, а також проаналізовано основні нормативні акти, що регулюють дану сферу. Наголошено, що на сьогоднішній день великий відсоток готівкових розрахунків, у поєднанні з тенденцією в діяльності суб'єктів підприємницької діяльності до переходу на оподаткування за спрощеною системою, що надає можливість не використовувати реєстратори розрахункових операцій, призводить до реалізації товарів, надання послуг без ведення належного обліку розрахункових операцій. Це дозволяє приховувати реальні доходи та, як наслідок, ухилятися від оподаткування і виводити доходи в "тінь". Тому вважаємо доречним внесення змін у законодавство які б передбачали вдосконалення системи контролю за розрахунками, що їх здійснюють фізичні особи – підприємці, шляхом застосування ними засобів обліку розрахункових операцій, з обов'язковою видачею розрахункового документа.

У підрозділі 1.2 *"Конвертація коштів як засіб відмивання злочинних доходів"* визначено основні схеми відмивання злочинних доходів з використанням готівки, розглянуто типовий механізм "відмивання" коштів та проаналізовано кожен його етап, а також визначено "найпопулярніші" способи та прийоми, за допомогою яких злочинці здійснюють свою злочинну діяльність на кожному етапі та маскують сліди злочину. Також визначено основні ознаки, які можуть свідчити про здійснення легалізації (відмивання) грошей, отриманих злочинним шляхом, під час проведення операцій з готівкою і переказів грошових коштів.

Другий розділ "Типові схеми використання готівки у відмиванні злочинних доходів" складається з двох підрозділів і присвячений дослідженню типових схем відмивання злочинних доходів з використанням "конвертаційних" операцій та "конвертаційних центрів", а також у ньому розглядаються типові способи переведення безготівкових коштів у готівку.

У підрозділі 2.1 *"Відмивання злочинних доходів з використанням "конвертаційних операцій"* описуються основні принципи діяльності "конвертаційних центрів", а також досліджуються основні їх види та структура. Детально розглядаються форми "конвертаційних центрів", механізми та порядок їх діяльності, а також види співучасників та розподіл ролей між ними у великому ланцюгу під назвою "відмивання доходів". Окремо узагальнено схеми "внутрішнього" та "зовнішнього" транзиту. Наголошено, що діяльність "конвертаційних центрів" на сьогодні становить велику загрозу, оскільки до таких злочинних угруповань залучаються

кваліфіковані спеціалісти, метою роботи яких є маскування злочинної діяльності, що свідчить про зростання інтелектуального рівня злочинності та значного ускладнення роботи правоохоронних органів.

У підрозділі 2.2 "*Способи переведення безготівкових коштів у готівку*" розглянуто основні способи легалізації злочинних доходів з використанням готівкових розрахунків, на основі аналізу кримінальної практики досліджено основні інструменти та маніпуляції, які проводять злочинці на кожній стадії "відмивання" коштів згідно з трьохфазною моделлю, наведеною у підрозділі 1.2. Наголошено, що практика свідчить про організованість, системність, впорядкованість такої злочинної діяльності, а також її тісний зв'язок з організованою злочинністю та корумпованими зв'язками у органах державної влади. Незаконне переведення безготівкових коштів у готівку залишається досить прибутковим і розповсюдженим видом нелегального бізнесу для обслуговування організованої злочинності. Таким чином, зупинення або обмеження діяльності з незаконного переведення безготівкових коштів у готівку стає одним із першочергових завдань у боротьбі з кримінальною економікою, яке поряд з виявленням та блокуванням зв'язків злочинців з легальним сектором залишить організовані злочинні групи без фінансової підтримки, а отже – і без засобів маскування слідів злочинної діяльності.

Третій розділ "Виявлення сумнівних операцій з готівкою" складається з двох підрозділів, у яких досліджуються питання фінансового моніторингу як засобу виявлення сумнівних операцій з готівкою та фінансові розслідування.

У підрозділі 3.1 "*Фінансовий моніторинг як засіб виявлення сумнівних операцій з готівкою*" досліджено поняття фінансового моніторингу, види фінансового моніторингу, законодавча база з фінансового моніторингу, її переваги та недоліки, а також запропоновано власне визначення поняття "фінансовий моніторинг". На основі аналізу кримінальної практики розглянуто ознаки злочинних дій під час здійснення фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу. Наголошено, що основний тягар системи фінансового моніторингу покладено на банківську систему, оскільки організовуючи роботу і розробляючи базу внутрішнього моніторингу, банківські установи мають усвідомлювати головну мету боротьби з відмиванням грошей – не тільки зупинити здійснювану клієнтом неправомірну операцію та притягти його до відповідальності у законодавчо визначеному порядку, а й відстежити весь ланцюжок процесу легалізації незаконно добутих коштів, викрити злочинців, конфіскувати їхні активи, звичайно за допомогою Державної служби фінансового моніторингу, Державної податкової адміністрації, Служби безпеки України, а також таких підрозділів правоохоронних органів, як ДСБЕЗ та УБОЗ.

У підрозділі 3.2 "*Механізми виявлення фінансових злочинів з використанням готівки та їх розслідування*" досліджено, що становить собою діяльність по розкриттю фінансових злочинів, які підрозділи та спеціальні служби до неї залучаються, які оперативні-розшукові заходи

здійснюються під час такої діяльності та розглянуто порядок їх здійснення. Наголошено, що значне місце на даному етапі займає проведення оперативними працівниками аналітичної роботи, здійснення економіко-правового аналізу, уважне та детальне вивчення матеріалів кримінальних справ із метою виявлення найбільш криміногенних факторів у діяльності СПД, адже за результатами цієї роботи у майбутньому вирішуються питання про стан оперативної обстановки та ведення слідчих дій. Також у підрозділі наведено основні ознаки сумнівних операцій та способи вчинення злочинних дій з протиправної конвертації коштів. На підставі аналізу кримінальної практики узагальнено порядок здійснення оперативно-розшукових заходів за наявності підтвердженої оперативної інформації про злочинну діяльність. Визначено, які завдання мають бути вирішені внаслідок проведення оперативно-розшукових заходів. Наголошено, що інтелектуальний рівень злочинності у досліджуваній сфері постійно зростає, а отже протидіяти таким злочинам та брати участь у їх розкритті мають професійно підготовлені працівники правоохоронних органів, які постійно повинні працювати над підвищенням рівня своєї майстерності та власного інтелекту.

Четвертий розділ "Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях у відділі ДСБЕЗ СМУ УМВС України в Сумській області" складається з трьох підрозділів та присвячений питанням охорони праці на досліджуваному об'єкті.

У підрозділі 4.1 *"Система управління охороною праці в організації"* досліджено поняття системи управління охороною праці та безпосередньо охорони праці. Проаналізована система управління охороною праці у ВДСБЕЗ, визначена відповідальна особа за стан охорони праці, порядок здійснення інструктажів з охорони праці, проаналізовано положення колективного договору та наявних нормативних документів з питань ОПБНС у відділі. За результатами проведеної аналітичної роботи складено Акт перевірки стану охорони праці на досліджуваному об'єкті.

У підрозділі 4.2 *"Аналіз небезпечних та шкідливих факторів умов праці в організації"* зроблено санітарно-гігієнічну характеристику умов праці у відділі ДСБЕЗ, атестацію робочого місця за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Досліджено рівень вологості, вібрації, шуму, освітлення, швидкість руху повітря, а також ергономічні норми робочого місця тощо. Наголошено, що відповідно до даних лікарняних листків за останні три роки не було засвідчено випадків професійних захворювань та нещасних випадків, що свідчить про надзвичайно низький рівень виробничого травматизму та вдалу організацію охорони праці.

У підрозділі 4.3 *"Безпека в надзвичайних ситуаціях на досліджуваному об'єкті"* здійснено аналіз умов середовища в приміщенні Сумського відділу ДСБЕЗ за рівнем електронезбезпеки та вибухопожежної небезпеки, досліджено протипожежний інвентар та заходи для профілактики пожежі, надано схему пожежної евакуації.

Висновки

У роботі наведене теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі, що виявляється в удосконаленні механізму правового регулювання боротьби з відмиванням "брудних" доходів, зокрема, шляхом здійснення операцій з готівкою. Виходячи із завдань роботи, які були сформульовані ще у вступі, зроблено наступні висновки. Основні з них такі:

1. Дослідивши правові засади готівкового обігу в Україні та його природу, а також правову природу розрахункових операцій визначено, що у сучасному світі відносини, що формують зміст грошового обігу, потребують адекватного юридичного оформлення, що виражається у визначенні їх правової природи та відповідному правовому регулюванні. Немає однастайності щодо визначення понять грошового обігу та здійснення розрахункових операцій. Автором запропоновано підтримувати позицію Л. М. Ушакової, яка під грошовим обігом розуміє рух грошей при виконанні ними своїх функцій у готівковій і безготівковій формах, який обслуговує реалізацію товарів, а також нетоварні платежі та розрахунки в господарстві. Також визначено, що немає однастайності думок і з приводу структури грошового обігу як важливого елемента визначення його специфічних властивостей. Так, деякі вчені під грошовим обігом розуміють процес безперервного руху грошей у готівковій і безготівковій формах, а деякі автори відносять до нього лише безготівкові розрахунки. Тому нами визначено, що розрахункові відносини складаються з двох рівноправних форм, і неможливо виокремити готівкові розрахунки з цієї системи.

2. Також визначено, що один із головних наукових інтересів у роботі становлять головним чином готівкові розрахунки за товари та послуги, які виступають одним із засобів легалізації (відмивання) злочинних доходів. Визначення досліджуваного напрямку обігу готівки дозволило окреслити коло питань щодо з'ясування особливостей природи та правового регулювання розрахункових операцій. Отже, нами визначено, що на сьогоднішній день великий відсоток готівкових розрахунків, у поєднанні з тенденцією в діяльності суб'єктів підприємницької діяльності до переходу на оподаткування за спрощеною системою, що надає можливість не використовувати реєстратори розрахункових операцій, призводить до реалізації товарів, надання послуг без ведення належного обліку розрахункових операцій. Це дозволяє СПД приховувати реальні доходи та, як наслідок, ухилятися від оподаткування і виводити доходи в "тінь", де вже безпосередньо здійснюються операції по злочинній "конвертації" вказаних коштів. Тому вважаємо доречним внесення змін у законодавство які б передбачали вдосконалення системи фінансового моніторингу та контролю за розрахунками, що їх здійснюють СПД, шляхом застосування ними засобів обліку розрахункових операцій, з обов'язковою видачею розрахункового документа.

3. Досліджуючи явище протиправної "конвертації" коштів як засіб відмивання злочинних доходів, визначено, що схеми відмивання злочинних

доходів з використанням готівки зазвичай є достатньо складними та заплутаними. Безготівкові кошти суб'єктів господарювання, які в кінцевому результаті переводяться в готівку, та готівка, яка конвертується у безготівкову форму, попередньо проходить декілька етапів. Визначено, що цими етапами (стадіями) є: розміщення, розшарування та інтеграція коштів. Автором пильно досліджено кожен етап, визначено, які механізми здійснення "конвертації" є найпривабливішими для злочинців, зокрема, етап розміщення грошових коштів може реалізовуватись шляхом депонування коштів в банках або розміщення активів в інших типах фінансових установ; на етапі розшарування коштів фактично відбувається трансформація злочинно набутих доходів в різноманітні активи та їх подальше розсіювання з метою маскування реальних джерел походження капіталів; а на заключному етапі інтеграції коштів відбувається надання легального вигляду злочинно набутих доходам. Визначено також, що етап розміщення крупних сум готівки є найбільш "слабкою" ланкою в процесі відмивання коштів, оскільки отримані гроші найлегше виявити саме на цьому етапі. Саме з цього часу вони можуть потрапити в поле зору правоохоронних органів та є максимально вразливими при перевірці їх походження.

4. На відміну від більшості розвинених країн, в Україні при легалізації брудних капіталів злочинці віддають перевагу зберіганню їх в найбільш ліквідній формі. У більшості схем відмивання з метою уникнення капітальних втрат в процесі легалізації, використовуються механізми переведення грошей з безготівкової форми в готівкову. На практиці схеми легалізації незаконно отриманих доходів часто використовуються в комплексі, являючи собою більш складні, заплутані багатоланцюгові операції.

5. Визначено, що українська система боротьби з відмиванням грошей, як власне і в усьому світі, у своїй основі має первинний контроль за трансакціями, які проводяться фінансовими посередниками. Відповідно, багато залежить від того, як суб'єкти первинного фінансового моніторингу виконують своє завдання. Як правило, суб'єкти первинного фінансового моніторингу не можуть виявити та прослідкувати всю схему легалізації, але можуть звернути увагу на деякі її елементи. Необхідно враховувати, що готівка може бути одержана суб'єктами з власних рахунків в установах банків у межах наявних на них коштів та на цілі, визначені у чеку, без подання обґрунтовуючих документів, розрахунків і пояснень. Тому постійний контроль за дотриманням правил ведення готівкових розрахунків дозволить зменшити неконтрольовані масштаби використання готівки підприємствами і організаціями, а отже, і обмежити роль готівкового обігу як засобу обслуговування руху тіньового капіталу, приховування доходів і ухилення від сплати податків до бюджету.

6. Також у роботі розглянуто не тільки основні принципи діяльності "конвертаційних центрів", а також механізми злочинної конвертації коштів, види "конвертаційних центрів" та співучасників, що залучаються до роботи в них. Розглядаючи це питання, зазначено, що на сучасному етапі розвитку

української економіки до вказаних правопорушень в абсолютній більшості випадків причетні банківські установи. У роботі також наголошено, що найбільш поширеним на даний час злочином залишається протиправна конвертація грошових коштів, організаторами якої досить часто є безпосередньо керівники банківських установ. Можна стверджувати, що це своєрідні підпільні канали "переливу" грошових потоків із офіційного обороту в "тінь". В більшості випадків, конспіративно при банківських установах створюються так звані "конвертаційні центри".

7. Визначено, що "конверти" поділяються на: загальні, які обслуговують різноманітні підприємства незалежно від форми власності; та корпоративні, які обслуговують окремі фінансово-промислові корпорації, групи і підприємства, які входять до їхніх структур. За структурою "конвертаційні центри" поділяють на "розгорнуті", які охоплюють повний цикл конвертації, і мають постійно існуючу розгалужену мережу фіктивних фірм, а також власні банки, або ж відповідні зв'язки із службовими особами банківських установ, що дозволяє тісно співпрацювати з ними, кілька офшорних фірм за кордоном для розміщення безготівкової іноземної валюти поза межами України; а також "цільові", які спеціально створюються для здійснення конкретних товарних операцій з метою укріплення доходів від оподаткування та використовують досить незначну кількісність фіктивних фірм для обслуговування саме власних потреб.

8. Також наведена думка авторів, які поділяють "конверти" за формами на так звані "внутрішній" і "зовнішній" транзит. Визначено, що основну небезпеку становить те, що незаконна конвертація для фірм, наприклад, внутрішнього транзиту є основним засобом отримання прибутку. До структури "конверта" дуже часто задіяні корумповані зв'язки у правоохоронних органах та органах влади. Значну загрозу становить ще й те, що до такої злочинної діяльності залучаються освічені та кваліфіковані спеціалісти, метою роботи яких є маскування діяльності "конвертаційного центра" та "чорних" фірм, що значно ускладнює роботу правоохоронних органів, а також підвищує інтелектуальний рівень злочинності.

Таким чином, зупинення або обмеження діяльності з незаконного переведення коштів у готівку стає одним з першочергових завдань у боротьбі з кримінальною економікою, яке поряд з виявленням та блокуванням зв'язків злочинців з легальним сектором залишить організовані злочинні групи без фінансової підтримки.

9. Проаналізовано основні положення фінансового моніторингу як засобу виявлення сумнівних фінансових операцій, а також засобу боротьби зі злочинним "відмиванням" доходів. З аналізу положень законодавчих актів та практики, яка склалася в Україні, зроблено висновок, що основний тягар системи фінансового моніторингу покладено на банківську систему, оскільки організовуючи роботу і розробляючи зазначену внутрішньобанківську систему запобігання легалізації злочинних доходів, банківські установи мають усвідомлювати головну мету боротьби з відмиванням грошей – не тільки зупинити здійснювану клієнтом

неправомірну операцію та притягти його до відповідальності у законодавчо визначеному порядку, а й відстежити весь ланцюжок процесу легалізації незаконно добутих коштів, викрити злочинців, конфіскувати їхні активи, звичайно за допомогою Державної служби фінансового моніторингу, Державної податкової адміністрації, Служби безпеки України, а також таких підрозділів правоохоронних органів, як ДСБЕЗ та УБОЗ.

10. Узагальнюючи роботу, проведену у Розділі 3.1, надано власне визначення фінансового моніторингу як засобу виявлення сумнівних фінансових операцій: "фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, які здійснюють спеціально уповноважені суб'єкти з питань фінансового моніторингу, з аналізу інформації щодо фінансових операцій суб'єктів господарювання, що надається суб'єктам первинного фінансового моніторингу, а також заходів з перевірки такої інформації у законодавчо визначеному порядку, включаючи операції, сума яких дорівнює або перевищує 150 тисяч гривень, з метою запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом".

Наголошено, що фінансовий моніторинг, є суттєвим профілактичним засобом щодо запобігання не тільки легалізації (відмивання) доходів, здобутих злочинним шляхом, але й іншим фінансовим кримінальним правопорушенням.

11. У Розділі 3.2 розглянуто механізми протидії фінансовій злочинності, боротьби з легалізацією (відмиванням) злочинних доходів, основні організаційні заходи оперативно-розшукової та слідчої діяльності у вказаній сфері. Визначено, що з метою отримання інформації про ознаки кримінально-карних правопорушень організаційні заходи з розкриття фінансових злочинів умовно можна поділити на такі блоки, як: проведення економіко-правового аналізу діяльності фінансових установ, аналітичної та стратегічної розвідки, первинного моніторингу; документування злочинної діяльності з проведенням гласних і негласних оперативно-розшукових заходів і технічних засобів; першочергові заходи і слідчі дії при порушення кримінальної справи, закріплення та накопичення доказового матеріалу. Але ці блоки не можна розглядати окремо один від одного, ефективність оперативно-розшукової та слідчої діяльності залежить тільки від органічного їх поєднання.

12. Очевидно, що сучасний стан фінансової злочинності та інтелектуальний рівень злочинців у досліджуваній сфері дуже високий, тому протидіяти таким злочинам і брати участь у їх розкритті мають професійно підготовлені правоохоронці, які постійно повинні підвищувати рівень своєї майстерності, рівень свого інтелекту у вищих навчальних закладах, на спеціальних курсах, вивчати спеціальну літературу та рекомендації, вивчати позитивний досвід інших державних органів та оперативних підрозділів у сфері діяльності по виявленню та розкриттю фінансових злочинів, а також злочинів у сфері легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

13. Ознайомившись зі станом організації охорони праці у відділі ДСБЕЗ, провівши аудит, можна зробити висновок, що стан охорони праці можна вважати добре організованим і таким, що відповідає чинним нормам українського законодавства. Умови праці співробітника відділу ДСБЕЗ в цілому відповідають існуючим санітарно-гігієнічним нормам. Але у зв'язку з тим, що більшу частину часу працівник займає сидячу позу і мало рухається, то пропонується ввести п'ятихвилинну виробничу гімнастику, яку необхідно проводити після кожних 60 хвилин сидячої роботи, і яка буде спрямована на покращення фізичного і морального стану, та самопочуття працівника.

Загалом, характеризуючи стан охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях у відділі ДСБЕЗ, слід відзначити, що у відділі з урахуванням специфіки роботи, досить відповідально ставляться до її забезпечення. Безпосередні обов'язки із забезпечення належної охорони праці співробітників відділу покладені на керівника ВДСБЕЗ СМУ УМВС України в Сумській області. У відділі за час його діяльності не зафіксовано нещасних випадків та випадків виробничого травматизму. Санітарно-гігієнічні, будівельні, пожежні норми неухильно дотримуються. Проте, на нашу думку, керівництву відділу слід звернути більшу увагу на забезпечення постійного контролю за дотриманням правил безпеки працівниками при роботі з оргтехнікою, сприяти встановленню короткочасних додаткових перерв під час роботи з комп'ютерами, забезпечити додаткову вентиляцію та теплообмін в приміщенні.

Анотація

Павленко О. В. "Правові засади запобігання відмиванню "брудних" доходів через здійснення операцій з готівкою"

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України", м. Суми, 2013 рік.

Проблематика роботи присвячена дослідженню питання правових засад запобігання відмиванню "брудних" доходів через здійснення операцій з готівкою. Крім того, у роботі досліджуються схеми легалізації "брудних" доходів з використанням готівкових коштів, описується механізм конвертації коштів як засіб відмивання злочинних доходів, досліджуються деякі аспекти фінансового моніторингу як засобу виявлення сумнівних фінансових операцій, а також механізми виявлення фінансових злочинів та порядок їх розслідування.

Ключові слова: "відмивання" злочинних доходів, "брудні" гроші, готівка, безготівкові кошти, готівковий обіг, готівкові та безготівкові розрахунки, платіжна система, "конвертація" коштів, "конвертаційний центр", етапи легалізації (відмивання), схеми відмивання злочинних доходів, фінансовий моніторинг, розслідування фінансових злочинів.

Аннотация

Павленко Е. В. "Правовые основы предотвращения отмывания" грязных "доходов через осуществление операций с наличными"

Государственное высшее учебное заведение "Украинская академия банковского дела Национального банка Украины", г. Сумы, 2013 год.

Проблематика работы посвящена исследованию вопроса правовых основ противодействия легализации преступных доходов с использованием наличных средств. Кроме того, в работе исследуются схемы легализации денежных средств, полученных преступным путем, а также анализируется механизм конвертации денежных средств как способ отмывания преступных доходов, исследуются некоторые аспекты финансового мониторинга как средства выявления сомнительных финансовых операций, а также механизмы выявления финансовых преступлений и порядок их расследования.

Ключевые слова: "отмывания" преступных доходов, "грязные" деньги, наличные, безналичные средства, наличный оборот, наличные и безналичные расчеты, платежная система, "конвертация" средств, "конвертационный центр", этапы легализации (отмывания), схемы отмывания преступных доходов, финансовый мониторинг, расследование финансовых преступлений.

Summary

Pavlenko E. V. "The legal basis to prevent laundering of" dirty "income through operations with cash"

State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy Of Banking Of The National Bank Of Ukraine", Sumy, 2013.

The problem of the paper considers the question of legal framework to prevent laundering of "dirty" proceeds through transactions with cash. In addition, the diploma work examines patterns of the legalization of "dirty" income using cash, describes the mechanism of converting cash as a means of money laundering. Also thesis investigates the scheme legalization of money laundering, and analyzes the mechanism of conversion of funds as a way to launder the proceeds of crime, we investigate some aspects of the financial monitoring as a means to identify suspicious financial transactions, as well as mechanisms for the detection of financial crime investigations and proceedings.

Key words: "money" laundering, "dirty" money, cash, non-cash resources, cash flow, cash and non-cash payments, the payment system, "conversion cash", "conversion centers", the stages of legalization (laundering) of money laundering scheme, financial monitoring, investigation of financial crimes.